

Antón Costas

Sortida i veu en la política catalana

Quines conseqüències polítiques es podia esperar que tingués la crisi financera del 2008 i la gran crisi econòmica que la va seguir, amb el seu fort impacte en l'acceleració de la desigualtat i la pobresa? L'experiència històrica de les primeres dècades del segle passat ens permetia anticipar alguns d'aquests efectes polítics. Malgrat això, ens han sorprès. En particular, a Catalunya.

Com ha passat ara, en aquella època es va produir un còctel explosiu format per una forta desigualtat, per la crisi financera del 1929 i per la Gran Depressió dels anys trenta. Els sistemes polítics de l'època van experimentar dos tipus de respostes: la nacionalista i la populista. Als Estats Units va dominar la primera. A Europa, la segona.

Encara que totes dues sorgeixen de la mateixa combinació de factors, s'activen a partir de sentiments diferents. El populisme sorgeix del sentiment de desatenció que experimenta una part de la societat respecte de l'altra. És una resposta de classe social. El nacionalisme, al contrari, sorgeix del sentiment de greuge que experimenta un col·lectiu nacional socialment transversal, ja sigui per raons ètniques, lingüístiques o identitàries.

Aquests dos sentiments donen lloc a dues respostes diferenciades. D'acord amb l'anàlisi de l'economista i analista de polítiques Albert O. Hirschman al llibre *Salida, voz y lealtad*, es pot dir que el populisme utilitza la veu per protestar i canviar la política i les polítiques, mentre que el nacionalisme utilitza el mecanisme de sortida, l'abandonament de l'altre.

En principi veu i sortida podrien combinar-se de forma harmoniosa dins d'una mateixa organització política. Però l'experiència diu que és difícil. La conclusió és que en situacions de fortes crisis i desigualtat hem d'esperar l'aparició de partits populistes i nacionalistes.

Atès que en les

A. COSTAS, catedràtic d'Economia de la Universitat de Barcelona

primeres dècades d'aquest segle hem vist una combinació similar de factors econòmics i socials que fa vuitanta anys, ha gués estat possible anticipar la fragmentació i radicalització que patiria la política. De fet, el més sorprenent no és que hagin reaparegut el populisme i el nacionalisme, sinó que hagin trigat tant.

Catalunya és un bon laboratori per observar aquesta dinàmica de l'economia política de la crisi i la desigualtat. Aquí s'han donat les dues respostes: la nacionalista-independentista i la populista. Totes dues es van posar en marxa el 15 de març del 2012, quan la indignació contra

Es consolidaran les noves forces polítiques o les tradicionals tornaran a recuperar l'espai perdut?

la gestió neoliberal de la crisi, amb l'atac que les retallades van significar sobre les institucions bàsiques de cohesió com l'educació o la sanitat, va explotar als carrers i places de tot Espanya.

És en aquell moment quan a Catalunya apareix l'ANC, i al conjunt d'Espanya ho fa Podem. L'ANC va tenir un recorregut polític més ràpid perquè tenia a mà una utopia disponible: la independència. De fet, ha estat l'ANC la que va pressionar el

nacionalisme català, tant el conservador com el d'esquerra, a avançar cap a l'opció de sortida.

El populisme, tot i això, va necessitar més temps per articular-se, precisament per l'avanç de la resposta independentista. Però a partir de l'aparició d'En Comú Podem la veu populista ha anat guanyant espai polític fins a fer-se majoritària a Catalunya i, especialment, a Barcelona.

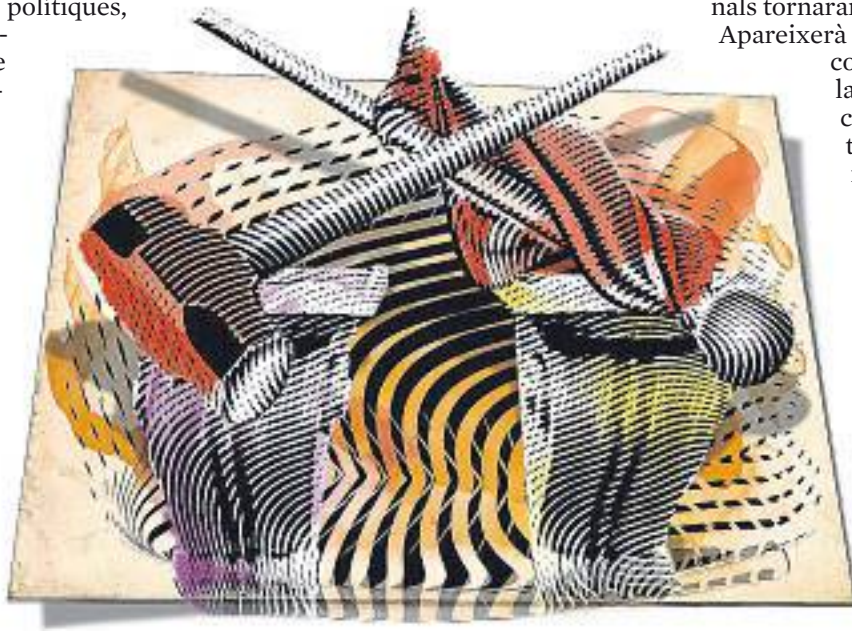
No hauria de sorprendre que la fragmentació i la radicalització política hagi estat més intensa a Catalunya, i en particular a Barcelona, que en qualsevol altre lloc d'Espanya. Era difícil, encara que no impossible, que el malestar social hagués fet sorgir a Espanya una resposta política nacionalista, que pretengués, entre altres coses, fer sortir Espanya de la UE.

Però a Catalunya les dues opcions, la sortida i la veu, estaven disponibles. Per això, d'una banda, en l'esquerra tradicional no nacionalista, Podem i En Comú Podem han fragmentat l'espai tradicional del PSC i d'IC; i, de l'altra, en l'espai de la dreta no nacionalista del PP ha irromput Ciutadans, mentre l'equilibri intern del terreny nacionalista s'ha vist alterat en benefici de l'independentisme d'ERC i de la CUP i en perjudici del nacionalisme de CDC.

D'aquest escenari fragmentat i radicalitzat sorgeixen moltes preguntes. Estem davant un canvi de pell política permanent o només temporal? Es consolidaran les noves forces polítiques o les tradicionals tornaran a recuperar l'espai perdut?

Apareixerà una nova cultura política de coalició que permeti gestionar la fragmentació o estem abocats a un llarg període d'instabilitat governamental? Seran capaces les noves forces populistes i independentistes de passar de la gestió de la política veïnal a la de la política pública, amb la seva complexitat més gran d'interessos i d'organismes públics? Qui acabarà dominant la política catalana, la veu o la sortida?

Arribat en aquest punt, confesso que tinc més preguntes que respostes. En tot cas, el temps ens les anirà donant.●

JAVIER AGUILAR

Javier Junceda

Contra el pessimisme

Com que les bones notícies acostumen a no ser notícies, s'ha instal·lat entre nosaltres un pessimisme neuròtic. Envaeixen les converses pensaments remugants, crítiques, atzucacs. Amb el despertador, comença una cançó d'informacions desagradables que arriba fins a la nit, travessant tertúlies d'opinants malastrucs o de programes amb contingut calculadament capciós en un sentit o en el contrari, sense terme mitjà. "Sempre negatiu, mai positiu", com censurava aquell entrenador holandès.

Deu tenir alguna cosa de ficció, tot plegat. Des que em llevo, no percebo tal negativitat, i no em sembla que visqui en cap Arcàdia feliç. El que noto és la companyia

J. JUNCEDA, degà de la facultat de Dret de la UIC Barcelona

de gent extraordinària, que tracta d'estar en el que toca i que ho intenta fer de la millor manera. Per descomptat que hi ha persones que no comparteixen aquestes característiques, però pregunteu-vos si són la majoria que us envolta. Coincidireu amb mi: són minoria i, si molesten molt, o els ensenyem o bé els suportem, com recomanava Marc Aureli.

Els qui posen els carrers, fan guàrdia als hospitals o atenen els serveis públics o establiments privats, ho fan diàriament amb el convenciment que, encara que la finalitat sigui l'essencial, el mitjà és tan important o més. Llevar-se molt d'hora quan no se'n té costum és un observatori molt interessant per descobrir això: a aquelles hores s'endevinen experiències enriquidores que no es donen en altres hores de la jornada.

Cada dia ve carregat de notícies bones, surtin o no als telenotícies. Sens dubte que mai no falten problemes –greus, gravissims o inventats– però això mateix ja és una cosa positiva, pel què té de repte quotidià per superar. Tots coneixem situacions pèssimes que s'aconsegueixen vèncer o èxits personals que ens enorgulleixen. I ho fem esperançats que avui pot ser aquell gran dia impossible de recuperar de la cançó de Serrat.

La clau és el camí. En ell es concentren molts dels secrets d'aquesta felicitat sense focus. El procés per aconseguir cada meta és la raó amagada d'infinat d'esdeveniments positius que cada dia vivim. El camí és, doncs, el gran desafiament personal, aquell que ens permet afrontar cada matí amb un somriure i un sentiment optimista.●

Pilar Rahola

Cara de babaus

La primera conseqüència dels papers de Panamà en els simples mortals –ens amb potes dedicats bàsicament a l'ardua feina de pagar impostos– és la cara de babaus que ens deixen. I no tant perquè confirmen que existeixen els paradisos fiscals, les *offshore* i les xarxes internacionals que, des de despatxos perfectament legals, en països perfectament democràtics, es dediquen a l'evasió d'impostos i al blanqueig de capitals. Ni tan sols perquè siguem uns pobres beneïts que hem descobert que els sospitosos de la cosa eren coneguts i residents en un planeta proper. No, la cara de pastanaga ens ve per la convicció que tot aquest gran muntatge existeix perquè als estats els interessa, perquè els va bé tenir un pati del darrere on permetre que s'amaguin alguns tresors, i perquè les agències tributàries pertinents amb segons qui no s'hi fiquen.

És a dir, cara de babaus perquè nosaltres els terrenals, treballadors, autònoms, petits empresaris, soferta classe mitjana, tots aquests desgraciats som els únics que paguem rigorosament els impostos. A partir d'un determinat nivell de capital, els camins tributaris són tan inescrutables com els del Senyor, no endebades els guanys són celestials. I si, a més, re-

A partir d'un alt nivell de capital, els camins tributaris són tan inescrutables com els del Senyor

sulta que a les llistes de l'alegria hi ha ben posats, en fila índia, caps d'Estat, familiars de ministres, parents reials i amics dels seus amics, el cabreig augmenta considerablement. Perquè pot ser que fem cara de ximplers, però no som tan ximplers per no fer-nos les preguntes impertinents que exigeix la magnitud de la tragèdia...

Per exemple, si aquests despatxos d'advocats eren tan coneguts per tots els experts, i se sabien des d'on operaven i si, a més, se sabia que les societats pantalla anònimes es dediquen al que es dediquen, per què no se n'han preocupat les agències tributàries durant tot aquest temps? En el nostre cas, diu ara Montoro que mirarà la llista? I fins ara, no en sabia res? Doncs haurà de començar per l'esposa del seu amic Arias Cañete. O per la germana de l'emèrit, que es va dignar a tancar la simpàtica empresa quan el germà va deixar el tron. Oportuna coincidència. I per preguntar, hom pot preguntar si no deu ser que aquestes empreses actuen amb total impunitat perquè el poder polític les empara i/o les tolera. El cas dels Putin i els emirs de torn, que utilitzen les *offshore* com si fossin xarxes familiars, és de manual, però la resta de casos és igualment sospitosa, perquè és impossible imaginar que tot això passi davant dels morros dels estats i ningú no se n'assabenti. Impossibile i increïble.

En aquest punt, és obligat afegir l'evidència que aquest magne escàndol i els terratrèmols que produirà no es deuen a la traça política, sinó a la periodística, la qual cosa ens recorda que el periodisme, quan s'exerceix amb compromís, salvaguarda la democràcia. Gràtitud per a ells, els únics que poden evitar que la cara de babaus ens quedi per sempre.●